

## ДОСЛІДЖЕННЯ АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ РУХОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВСАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Зінаїда МЕРКУЛОВА

*Приазовський державний технічний університет*

**Актуальність.** Розвиток сучасної Української держави, її багатонаціональної спільноти, входження цієї спільноти в систему цивілізованої співдружності визначним чином залежить від того, наскільки кожен студент вищого технічного навчального закладу буде готовий до здійснення зазначених процесів [1]. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема формування рухової культури у процесі фізичного виховання студентів вищих технічних навчальних закладів.

Цілеспрямоване фізичне виховання студентів у ВНТЗ дозволяє здійснювати розвиток особистості студента у відповідності з вимогами сучасної культури суспільства, тому що в даній сфері соціально необхідної діяльності не тільки ставляться завдання тілесного розвитку і фізичної підготовки молоді людини, але й виконуються замовлення суспільства у сферах ідеології, економіки, науки, освіти, виховання та в інших сферах духовного життя суспільства [2].

Сьогодні обговорюється концепція, згідно з якою фізична культура розглядається, як сукупність культури рухів (рухової культури), культури статури та культури фізичного здоров'я [3-5].

Однак усі вчені, що вивчали питання фізичної культури, не досліджували аспекти формування рухової культури, не досліджували аспекти формування рухової культури взагалі й у студентів вищих технічних навчальних закладів зокрема. Тому виявлення основних компонентів рухової культури посідає важливе місце в системі особистісних цінностей, а також у плані добору засобів, методів і технологій її формування. Що буде сприяти ефективнішому процесу фізичного виховання студентів вищих технічних навчальних закладів.

Охоплюючи в найбільш раціональних і продуктивних формах усю гаму можливих напрямів функціонального впливу активної рухової діяльності людини, рухова культура окреслює реальні межі об'єктного простору, кола предметних інтересів, роблячи людину, фахівця всебічно і гармонійно розвиненішим, красивою душою і тілом, у єдності інтелектуального, соціально-психологічного, рухового компонентів. Тому важливого значення набуває інтегративне розуміння особистістю студента сутності фізичних вправ, пов'язаної з їх моторною і духовною сторонами, де в сукупності виступають пізнавальні, проектно-значеннєві й емоційно-оцінні компоненти рухової культури в сукупності з потребово-мотиваційним компонентом як основа формування рухової культури в єдності духовного і тілесного в людині.

Варто відзначити, що механізм формування рухової культури особистості в умовах вищих технічних навчальних закладах раніше спеціально не вивчався. Не розглядалися загально структурні параметри підготовки фахівців.

Досі немає конкретизації суті даного поняття, не визначений конкретний зміст рухової культури у процесі фізичного виховання студентів вищих технічних навчальних закладів.

Аналіз результатів науково-педагогічних досліджень й практичного досвіду підготовки студентів технічних ВНЗ до професійної діяльності дозволив виявити **протиріччя**, які об'єктивно мають місце у системі вищого технічного виховання.

- протиріччя, що склалися між технологічною структурою педагогічного процесу у ВНЗ, орієнтовані на засвоєння теоретичної інформації й потреби суспільства у фахівцеві, який би володів творчою активністю, самостійністю, проблемним стилем мислення;
- протиріччя між необхідністю реалізації фахівцем різноманітних і складних професійних функцій та відсутністю цілісної системи підготовки випускників технічних ВНЗ до їх виконання;
- протиріччя між масово-репродуктивною підготовкою бакалавра, фахівця у ВНЗ та необхідністю у підготовці молодого фахівця, який володіє прийомами прогнозування, моделювання, конструювання та відновленням нових педагогічних систем й процесів;
- протиріччя між потребою у підготовці молодого фахівця до формування рухової культури й відсутністю методик й технологій формування у студентів основ рухової культури.

**ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ:** технологія формування рухової культури у процесі фізичного виховання студентів вищих технічних навчальних закладів.

**ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ:** технологія формування рухової культури в процесі фізичного виховання студентів вищих технічних навчальних закладів.

**МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ** полягає в розкритті ества, змісту і особливостей формування рухової культури, теоретичному обґрунтуванні і експериментальній перевірці технології і педагогічних умов, що забезпечує ефективне формування рухової культури в процесі фізичного виховання студентів вищих технічних навчальних закладів.

#### **ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ:**

1. На основі аналізу філософської, психолого-педагогічної, культурологічної літератури та літератури з теорії й методики фізичного виховання визначити змістовну сутність рухової культури. Удосконалення знань студентів у галузі рухової культури.
2. Теоретично обґрунтувати модель формування рухової культури студентів технічних вузів й педагогічні умови її функціонування.
3. Визначити стан рухової культури студентів вищих технічних навчальних закладів.
4. Розробити експериментальну програму й методику формування рухової культури студентів вищих технічних навчальних закладів.
5. Експериментально перевірити ефективність технології формування рухової культури студентів вищих технічних навчальних закладів на заняттях з фізичного виховання.

#### **РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ:**

Проаналізувавши педагогічний процес організації фізичного виховання в різних вищих технічних навчальних закладах східного регіону України, ми дійшли висновку

це питання формування рухової культури студентів не піднімається, засоби неспрямовано не визначаються.

Одним з найбільш важливих питань у нашій роботі було визначення компонентів рухової культури. Для того, щоб вирішити це завдання, ми, дослідивши ряд літературних джерел та використовуючи отримані дані у ході попередніх досліджень склали перелік найбільш часто використовуваних можливих компонентів рухової культури. Було проведено анкетування, у якому взяло участь 40 викладачів та 245 студентів східного регіону України. У результаті обробки отриманого матеріалу та аналізуючи перелік досліджуваних нами характеристик рухів, ми прийшли до висновку, що стрижневими показниками рухової культури є:

- граціозність рухів (52,6%);
- гармонійність сполучування руху з музикою (51,0%);
- правильна постава (37,2%);
- зовнішній вигляд та манера поводитися (35,3%);
- амплітуда рухів (34,4%);
- чистота виконання (34,0%);
- виразність рухів (32,6%);
- ритмічність рухів (31,5%);
- чіткість положення тіла та його частин (29,3%);
- погодженість рухів (28,4%);
- пластичність рухів (27,8%);
- легкість та невимушеність (24,3%).

Проаналізувавши отримані дані, доходимо до висновку, що рухова культура – це вузько профілююче поняття, що розглядається у межах окремих компонентів загальнонавської майстерності.

Далі було проведено анкетування з метою виявлення мотивів відвідування занять фізичного виховання у вищому навчальному закладі. У дослідженні взяли участь 379 студентів східного регіону України.

У результаті проведеного дослідження, ми виявили найбільш значимі з них:

- зміцнення здоров'я (75,0%);
- формування красивої статі та ходи (72,1%);
- вміння красиво рухатися та танцювати (55,3%);
- отримання заліку (41,3%);
- досягнення спортивних результатів (14,4%).

Як бачимо студенти бажають бути здоровими, мати гарну статі та ходу, навчитися пластично, красиво, виразно рухатися. Імовірно, це слід враховувати при складанні програм і плануванні навчальних занять, орієнтуючи їх на підбір засобів та методів, які несуть у собі естетичну направленість.

Задля отримання заліку приходять на заняття 41,3% студентів, однак наявність цього проценту говорить про те, що існує ряд пробілів у проведенні занять. Очевидно, вони представляють собою недостатню інформованість в отриманні педагогічного матеріалу, а також відбиваються застарілі форми проведення їх. Усе це й сприяє до виникнення небажання відвідувати цю навчальну дисципліну.

Для того щоб обґрунтувати і конкретизувати уявлення, з'ясувати суть, зміст, визначити стан та особливості процесу формування рухової культури, була розроблена комплексна анкета. В анкетуванні взяли участь 76 викладачів та 374 студенти східного регіону України.

Систематизуючи отримані дані відповідей викладачів, ми дійшли до висновку, що 98,2% вважають, що формування рухової культури є дуже важливим і його необхідно вирішувати, особливо на заняттях з фізичного виховання та в практиці підготовки студентів технічних навчальних закладів, оскільки рухова культура є таким компонентом, який гармонізує в людині фізичне й духовне, хоча б з того погляду, що викладач повинен удосконалюватися, набувати навичок особистості фізичної культури.

Рухова культура окреслює реальні межі об'єктивного простору, кола предметних інтересів, роблячи людину, фахівця всебічно і гармонійно розвиненою, красивою духом і тілом у єдності інтелектуального, соціально-психологічного, рухового компонентів.

Викладачі схиляються до думки, що формувати рухову культуру необхідно засобами фізичного виховання з естетичною та оздоровчою спрямованістю, такими, як аеробіка, фітнес, плавання. Викладачі розуміють, що тільки через фітнес та різноманітні види аеробіки можна швидше прищепити студентові естетичне почуття.

Підбиваючи підсумки відповідей студентів, можна зробити висновки, що:

- заняття з фізичного виховання сприяють покращенню здоров'я (83,2%);
- між фізичним розвитком людини та її духовним станом існує гармонія (53,9%);
- щоб виглядати духовно і фізично красиво, треба мати впевненість у собі (58,4%), міцне здоров'я (45,7%), психологічний стан (43,0%).

На питання, якими засобами фізичного виховання хотіли б займатися для поліпшення фізичного стану в гармонії з духовним, студенти відповіли: аеробіка (31,7%), плавання (47,7%), фітнес (25,5%), бодібілдінг (24,9%), східні единоборства (23,4%).

Як бачимо з відповідей студентів, найбільш популярними та цікавими виявилися ті види фізичних вправ, які несуть у собі естетичну спрямованість: аеробіка, фітнес, плавання, бодібілдінг.

Практика сьогодення, практика сучасності сама висуває впровадження в навчальний процес тих засобів, які цікаві студентам. А цікавість пов'язана з їх плідним впливом на організм як збалансовану єдність внутрішнього та зовнішнього. На основі всього цього можна зробити висновки:

- це питання вирішується недостатньо;
- немає технологій;
- немає чіткого набору засобів, дозування;
- немає моделей формування рухової культури.

**Висновки.** Аналіз вивчення загальнонаукової та педагогічної літератури дозволив нам формулювати ряд висновків. Усі вчені, що вивчали питання фізичної культури, не досліджували аспекти формування рухової культури взагалі й у студентів технічних вищих навчальних закладів зокрема. Вивчення механізмів формування рухової культури особистості в умовах ВНЗ раніше не проводилося. Виявлення основних компонентів рухової культури займає важливе місце у системі особистісних цінностей, а також засобів, методів та можностей їх формування, щоб сприяти більш ефективному процесу фізичного виховання студентів вищих технічних навчальних закладів. Таким чином, формування рухової культури як насущної потреби студента технічного ВНЗ робить усе більш необхідною

дослідження її глибинної сутності. Проблему формування рухової культури можливо плідно вирішити тільки на основі ідеї єдності та взаємозумовленості соціально і біологічного, духовного й тілесного начал. Тілесна культура на відміну від інших сфер культури об'єднує ці компоненти у людині в єдине ціле та є сферою гармонізації, галуззю ціннісно-орієнтованого розв'язання постійно створюваних протиріч між ними.

### Література

- Рудь М.В. Формування громадських якостей старшокласника у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи (в умовах полі культурного регіону): Автореф. Дис...канд.пед.наук. – Луганськ, 2002. –с.1.
- Марченко О.Ю. Необхідність фізичної культури у формуванні особистості студента. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції "Динаміка наукових досліджень' 2003" Том 7. Фізична культура і професійний спорт. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2003. – с.38.
- Лубышева Л.Н. Концепція формування фізической культури человека. – М: ГЦОЛИФК, 1992. – 120с.
- Столяров В.И., Лубышева Л.И. Разработка концепции физической культуры // Теория и практика физической культуры. – М., 1998. – № 5. – С.11-15.
- Столяров В.И., Сараф М.Я. Эстетические проблемы спорта. М.: ГЦОЛИФК,1982., с.16.

---

## ANALYSIS OF THE ASPECTS OF MOTOR CULTURE DEVELOPMENT IN THE PROCESS OF STUDENTS' PHYSICAL TRAINING AT HIGHER TECHNICAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Zinaida MERKULOVA

Priazovskiy State Technical University

**Abstract.** The problem of motor culture activity of students of Higher Technical Educational Establishments is presented in this issue. Motor culture activity reveals the new impulses capable to have an influence upon moulding person. Motor culture activity outlines realistic frontiers, making a man monomiously developed expert.

**Key words:** motor culture activity, physical training, higher technical educational establishments.

---